

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Dandserinden", i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 141. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm04-shoot-idm140348532040800/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

Cognac i een skøn Strøm rende ud paa Gaden.» (S. Kühle: *Frederik Paludan-Müller*, I, s. 124). Brevet afslører, at han endnu ikke havde overstået det vilde liv med »Piger, Vin og Kortenspil» (kap. III).

Andre breve og optegnelser viser, at Fritz stadig svingede mellem munterhed og melankoli, måske fordi de ydre omstændigheder ikke tillod ham megen ro til samling og eftertænksomhed. I efteråret 1835 bestod han den juridiske embedsksamens teoretiske og praktiske prøve, som faderen krævede, men gjorde aldrig brug af den. I stedet valgte han at træde »i ideens tjeneste» ligesom Kierkegaard og delvis Bagger.

I slutningen af trediverne skete der en mærkbar ændring i Paludan-Müllers liv på grund af en negativ, anonym recension i *Maanedsskrift for Litteratur* af hans *Poesier I* (1836). Den fornærmede digter skabte en intrigue for at afsløre anmelderens navn og udnyttede sin forbindelse til Mølbech. Året efter udgav Paludan-Müller det poetisk-polemiske gensvar *Trochaer og Jamber*, hvor den formodede anmelder, professor Chr. Wilster (1797-1840), og andre kendte personer sværtes til og latterliggøres. København chokeredes over den grove tone. Jens Paludan-Müller skammede sig og udtalte, at den unge digter ikke kunne have skilt sig bedre fra sin offentlige yndest, hvis han havde betalt for det. Foruden at skaffe sig fjender og være totalt til grin mistede Paludan-Müller alle sine nye bekendtskaber – men især såredes Mølbech. Det værste var, at Wilster ikke engang var anmelderen, men derimod filologen, den senere rektor C.A. Thorsen (1798-1878) – det fik Paludan-Müller eller offentligheden dog ikke at vide.

På omtrent samme tidspunkt blev Paludan-Müller syg. Den 31. aug. 1837 erfarede hans fader, at Andrea Hansteens yngre søster, Paludan-Müllers kusine, Charite L.P. Borch (1801-84), havde flyttet den syge digter til sin moders og sit eget hjem for at passe ham i stedet for at indlægge ham på hospitalet (Fr. Lange: *Frederik Paludan-Müller*, s. 99). Slægtingene chokeredes, og det københavnske borgerskab forargedes over at en ugift kvinde således boede sammen med en mand – selv om han lå syg, og de ikke var alene. Set fra Paludan-Müllers synspunkt var Charite den eneste, der ikke svigtede ham, og han kom til at holde meget af hende – måske også fordi Charite mindede om Andrea Hansteen og hans egen moder.

Den 30. aug. 1838 giftede de sig uden familiens samtykke eller vi-

dende og tiltrådte et par timer senere en to-årig rejse gennem Tyskland, Nederlandene, Frankrig, Schweiz og Italien. Endnu en gang chokeredes alle parter, fordi Charite var meget ældre end Paludan-Müller; Fru Heiberg nægtede endda først at tro på giftermålet. Paludan-Müllers familie tilgav aldrig Charite, fordi hun efter deres mening havde ødelagt hans talent, men det ser nærmere ud til, at ægteskabet reddede den urolige chgtersjæl ud af splittelsen. Den religiøse Charite sørgede nemlig for ro omkring sin mand, de gik sjældent ud og levede isoleret i knappe og beskedne kår uden nogen nærværdig omgangskreds.

I denne lukkede husidyl skrev Paludan-Müller sit mesterværk *Adam Homo*, om hvilket Georg Brandes skrev: «Undertiden er det forekommet mig, at dette er det mandigste, ellet dog det mest mandlige Digtværk, der er skrevet paa Dansk» (Fr. *Paludan-Müller*, II, i *Samlede Skrifter*, II, s. 194). *Adam Homo* er det eneste værk, hvor Paludan-Müller direkte griber tilbage til *Dandserinden*. Således løber der i *Adam Homo* en rød tråd tilbage til gennembrudsværkets fortællemåde, refleksioner, springende komposition, ottave rime, friske sprog, og *Dandserindens* hovedpersoner kan ses som skabeloner til *Adam Homos*, men budskabet er vidt forskelligt. *Adam Homo* ender positivt, idet Almas savn af Adam transformeres til et savn efter det guddommelige, og hun redder «helten» fra fortabelsen efter døden ved at gå i forbøn for ham, ligesom Margarete i Johann Wolfgang von Goethes (1749-1832) *Faust* (ca. 1808-32), der frelser sin elskede i det hinsidige. (Wilhelm Andersen sammenligner *Dandserinden* og *Adam Homo* i *Paludan-Müller*, II, s. 52ff.).

Adam Homo står som et stadium mellem *Dandserinden* og Paludan-Müllers sidste religiøse værker. Han trivedes mere og mere i roen hos Charite og fandt efterhånden sjælefred i en fast gudstro. Georg Brandes, der personligt kendte forfatteren fra 1863 til 1868, skrev således: «Jo ældre han blev, des mere stadigt sysselsatte han sig med bibelsk, ja med egenlig teologisk Granskning. Han kunde – om end skjemtende – gøre sig til af at være en ganske lærd Dogmatiker; af sit Digtværk gjorde han sig aldrig til, end ikke i Spøge» (Fr. *Paludan-Müller*, II, i *Samlede Skrifter*, II, s. 180).

Paludan-Müller ophørte efterhånden med at skrive romantistiske værker og overgik til en kristen livsfilosofi og stadier af stadig strengere idealisme. Men den indre harmoni blev ofte vundet ved tilside-